

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10—K pol leta . . . 5— „ četrta leta . . . 2-50 „ posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovarša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

IZ ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV.

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev je sklenilo na svoji seji dne 1. junija t. l., da preloži iz teletnih in važnih vzrokov slavlje 25letnice Zaveze na 6. in 7. septembra 1913.

Sredi meseca avgusta je navadno velika vročina. Ljubljana se izprazni, kdor le more, beži iz mesta na letovišče. Ker nameravamo ob 25letnici prirediti jubilejni koncert, bi bil ta čas za prireditev koncerta skrajno neugoden.

Določili smo bili tudi, da naj se vrši 25letnica dne 13. in 14. avgusta — tik pred vsesokolskim zletom — le zaradi čeških, poljskih in hrvaških tovarišev, da bi se bili lahko udeležili obeh slavnosti. Ker se pa letos ne vrši vsesokolski zlet, lahko preložimo našo skupščino na poznejši čas.

Kakor znano, zboruje ob času naše 25letnice tudi Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji. To zborovanje se vrši dne 5. in 6. mi pa zborujemo 6. in 7. septembra t. l.

Vodstvo Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

VIL. RUS, L. JELENC, FR. LUZNAR, tajnik. predsednik. blagajnik.

Naš zadnji uvodnik je zbudil splošno pozornost in splošno odobravanje, kar nam pričajo številna pisma, ki se nam došla od vseh strani naše domovine. Vse te izjave se končujejo s pozivom, da je treba takoj na delo za ureditve v imenovanem članku označenega namena! — Značilno je, da je naš poziv, oziroma načrt prezrlo vse slovensko časopisje vseh barv in strui, tako da se v nas utrja prepričanje, da smo vedno bolj osamljeni v težkem svojem boju za eksistenco. Vajeni smo temu; nič ne de! Pa bo toliko slajše čuvstvo prevevalo vse naše vrste, ko pridemo do svojih pravic sami z lastnim delom in naporom! Zlato se izkuša v ognju — prijatelj v nesreči! Ne obupajmo — delajmo naprej!

Ukaz, ki je ostal na papirju.

»Slovenski Branik«, ta izborni list za obmejne Slovence, piše:

»Ko sem te dni brskal po šolskem arhivu, sem našel na zanimivo ministrsko naredbo, izdano leta 1848., ko so za nekaj mesecev padli pod pritiskom probujene narodne svobodne volje sužnji okovi. Nadzorniki so poročali tedaj podrejenim šolskim vodstvom: Visoko c. kr. ministrstvo na Dunaju je z ukazom z dne 2. ki-mavca, št. 5692, doslovno odredilo naslednje, da se po tem uravnajo ljudske šole že v prihodnjem šolskem letu: V ljudskih šolah, h katerim se prištevajo najnižje šole s tremi razredi glavnih šol vred, naj se daje v bodoče pouk učencem v njihovem materinem jeziku. To naj se, ako ni nobenega zadržka pri učiteljih in učencih, takoj začne, v nasprotnem slučaju naj se za izvršitev tega ukaza nemudoma vse potrebno ukrene, in sicer tako, da se imenovana naredba v začetku prihodnjega šolskega leta 1849, kjer ni nepremagljivih zaprek, poleg trivialnih šol vsaj v prvem razredu glavnih šol izvrši.«

Nad 60 let je minilo, odkar je bil izdan ukaz, da naj se povsod po naših krajih poučuje deca na naravni podlagi, t. j. v materinem jeziku; a ta ukaz še vedno čaka izvršitve. Na tisoče slovenskih otrok po Koroškem, v Istri in v Trstu mučijo s

tujščino, in zdi se, kakor da bi bili zaman vsi napor, da bi vsaj v ljudski šoli na vsej črti zavladal materinski slovenski jezik. Kdaj se izvede ukaz, ki je prispel z Dunaja že leta 1848?

Tudi ta zgodovinska resnica nam iznova priča, da smatrajo nas Slovence za manj vredno plemo, ki nam je že dovolj, ako nam dajejo pravico samo na papirju!

Škoda, da ni več grmad!

Našim klerikalcem ne zadostuje več njih, moderna inkvizicija, to je izstradanje političkih nasprotnikov, ampak si prav gotovo žele nazaj grmad, kjer bi cvrli vse neposlušne ljudi, osobito napredne učitelje. Drugače si ne moremo toimačiti članka, ki ga je pobožni »Slovenec« v svoji 119. številki pod jokavim naslovom »Daleč smo prišli!« posnel po veleučbenem »Času«, kakor smo to že povedali zadnjič.

»Učiteljski Tovarš« namreč proslavlja v enem zadnjih podlistkov slavnega italijanskega tednika in mučenika Giordana Bruna, ki so ga tedanj rimski nestrpnosti radi njegovih svobodnih idej sežgali na grmadi.

Sedaj pa pride »Uč. Tovarš« — to po mnenju naših klerikalcev zakotno glasilo naprednega učiteljstva — ter se upa svojim bralcem, ki so skoro vsi odvisni od milosti inkvizitorske S. L. S. — proslavljati »umazanega cinika in razuzdanega libertince Giordana Bruna!« Med vrstami seveda pa kliče »Slovenec« in tudi učeni »Čas« vse grmadnike, naj vendar kako pritisnejo s svojimi strelami in biči na učiteljstvo, da ne bo čitalo takih člankov in da se »Učit. Tov.« vendar kako spravi na grmado. (Res, daleč smo prišli!)

Kranjsko učiteljstvo je »Slovenec« preomahljivo. — Ta udarec lahko vtaknejo v žep veterjaški Slomškarji, toda napredno učiteljstvo si odločno prepoveduje tak očitek od strani blebetavega »Slovenca«, v katerega taboru kar mrgoli vrlih značajev izvenučiteljskih vrst!

Tudi mu je (»Slovenec« namreč) kranjsko učiteljstvo v političkih vprašanjih premalo razsodno, zato pa bi mu morali vreči za vrat uzdo, za katero bi držali političko zreli fajmoštri in zbesnili kaplani. Toda to so stvari, po katerih se edine lahko kolca.

No, mi se ne bomo pričakali z učenim »Časom« in na »Slovenec« članke, polne nazadnjaških tendenc, bomo zrl le s pomilovalnim nasmehom. Toliko pa lahko rečemo, da bi se danes Giordano Bruno lahko skrli (če bi bilo treba seveda) v vsaki drugi hiši na Kranjskem, dočim se v svojem času ni mogel niti v vsej Evropi. — Čast njegovemu spominu! — r—

Šolska mizerija na Koroškem.

Šolska mizerija na Koroškem je že dospela do vrhunca. Koliko reformnih apostolov se je javilo po časopisih, a noben ni prinesel kakšnih pozitivnih predlogov. Komedijo sta aranžirala Steinwender in Poltnig s tem, da sta se besno zaletavala v učiteljstvo. A kaj sta dosegla? Nič! Kazalo je v začetku, da se bo gosпода v deželnem šolskem svetu resnično prišla preosnove ljudskega šolstva. A kako bodo delali, če ne poznajo ljudstva in njegovih potreb?

Učitelje samo nastavljajo kakor agente za nemškutarijo, ne oziraje se na sposobnost posameznika. Nemškutarji seveda le podpirajo stolčke celovškemu mogotcem, ljudstvo kot tako pa jim je deveta briga. Zasmehujejo stare, poštene, slovenske običaje in ščuvajo sploh vse Nemce proti nam. Nasprotno pa slovenskim učiteljem časopisi in nemški zagrizenci pridevajo imena hujskačev, čeravno so miroljubni in pravi poznavalci težav slovenskega ljudstva. Sovražijo pa jih vendarle iz neumnih razlogov.

Ker niso večji slovenščini, bi si mislil človek, da bodo še bolj vestni pri uradih. A tega čakaš zaman, nasprotno, to je glavni pogrešek, to je povod, da nam merijo pravico helotov. In njih lenoba je vzrok njihovim krutim nastopanjem.

Kako se uče slovenščine, nam sijajno dokazujejo celovski kurzovci. Preschern, žal temu imenu, jim vliva slovenščino, pa seveda le bolj redko, ker je sam ne zna. Pridržano naj bo nam navesti slučaje Preschernovega znanstva ob drugi priliki. Sicer se pa gospod Preschern še precej trudi, lovi učitelje po mestu, jih izprašuje, da ima kaj gradiva za Volksratove seje. To je vobče znano, da tisto, kar on predlaga na učiteljsku, ni piškavega oreha vredno. Naravnost smejeti se moramo, če se spominjamo Preschernovih prisodaj. Enkrat nam je hvalil v blaženi nemščini različna nemška piva, drugikrat pa se je pobahal, kako zna zavračati bindšarske kmete, pa takih neumnosti še več. Minula je ura, da nismo slišali niti ene slovenske besede. To smatrajo Celovčani za pouk v slovenščini.

Da iztrebijo slovenščino iz vseh šol, so nastavili v deželnem šolskem svetu trdega Nemca za nadzornika. Benda je bil ljudskošolski učitelj. O reformi ljudskega šolstva zna imenitno molčati. Dozdej v okviru šolske obveznosti še ni dosegel nobenih sredstev za izboljšanje učne smeri. Imamo izdelane sicer primerne načrte, ki bi ljudstvo gotovo umirilo in splošno zadovoljili. A kaj bomo jim usiljevali stvarne predloge, ker dobro vemo, da hočejo pod pretezo reforme samo ubijati učiteljske stanovske pravice. Rado vedni smo, kako dolgo bodo še iskali, ponujamo se pa tudi ne, ker dobro vemo, da vse, kar izhaja od nas Slovencev, Nemci odklonijo.

Pravijo, da so že precej reformirali. To je tudi istina. Nastavili so nekoliko nemških učiteljev za glavne učitelje na učiteljsku in priliznjene Metnitz-Heinove pristaje za nadzornike in nekdanjega ljudsko šolskega učitelja Benda povišali za deželnega šolskega nadzornika, s katerim celovski oligarhi prav po svojem pome-tajo.

To je značilno za nemško politiko, da razpravljajo v časopisih na dolgo in široko o proletariziranju znanstva. Vpijejo, da ne v študije z deco, ker je vse prenapolnjeno, promovirani doktorji, da prosijo službe za izprevodnike uličnih železnic. Dejstva pa nam kažejo vse druge reči. O tem pa drugikrat.

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

Učiteljski Tovarš - - - - - Popotnik, Zvonček.

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsi na delo!

Iz naše organizacije. Štajersko.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem. Dne 27. maja t. l. je poslala Zveza vsem okrajnim učiteljskim društvom okrožnico z besedilom resolucije, ki se naj predlaga pri vseh letošnjih uradnih učiteljskih konferencah. Društva naj pridno razpravljajo o predlogih, sprejetih na zadnjem delegacijskem zborovanju v Celju, ter se ravnajo v skupnem delovanju z nemškimi tovariši po nasvetih konjiškega učiteljskega društva. — Posebno poziva Zveza učiteljstva, da upošteva predlog, objavljen v 21. števi. »Učit. Tovarša« pod števi 9., ter razvije živahno delovanje med ljudstvom za izboljšanje našega gnotnega položaja. O vseh storjenih korakih naj obveščajo okr. učiteljska društva, oziroma posamezniki vodstvo Zveze.

Književnost in umetnost.

»Pred vaškim znamenjem«, ljudska igra v 4 dejanjih, je naslov novi knjigi, ki je ravnokar izšla. Knjigo, ki je poučne in vzgojevalne vsebine ter je jako pripravna za šolsko mladino, je spisal tov. Leo Pibovec, učitelj na Jesenicah. O njej so se izrekli razni šolniki jako pohvalno, in njihovo mnenje je, da bi ne smela manjkati v nobeni šolski knjižnici. Zlasti preprosto ljudstvo in dorasla šolska mladina bo čitala to vzgojno delo s pridom. Igra je tudi posebno pripravna, da jo pod vodstvom učiteljstva uprizori dorasla mladina ob raznih šolskih slavnostih. — Naslovno stran na platnicah je naslikal naš domači slikar g. Tratnik. Knjiga obsega 68 str. v obliki 12 x 17 cm. Priporočamo!

Matica Slovenska izda za leto 1913. sledeče knjige: 1. Zabavna knjižica. (Izvirni slovenski roman.) — 2. Anton Funtek: Tekma. (Drama, ki se je z lepim uspehom igrala v Ljubljani in v Zagrebu.) 3. Strekelj: Glonar: Slovenske narodne pesmi, 15. snopič. — 4. Srbo - hrvaške narodne pesmi (o Kosovem, Kraljeviču Marku itd.) v uredništvu prof. dr. Branka Drechslerja. (Knjiga bo imela obširen uvod o motivih jugoslovanskega narodnega pesništva ter stvarni ter jezikoven tolmač. Dodana bo praktična slovnica srbohrvaškega jezika za Slovence.) — 5. Mencinger: Izbrani spisi, II. zvezek. — 6. Dr. Šleibinger: Slovenska Bibliografija (zadnjih 6 let). — Poročamo obenem, da izda »Matica Hrv.« za leto 1913. med drugim »Izbor Aškerčevih pesmi« (s filozofskim uvodom prof. dr. Bazale) in veliko zgodovino hrvaške literature.

Politiški pregled.

* **Uspehi Nemcev na Kranjskem.** Nemka Kamila Theimerjeva je občevala mnogo z dr. Krekom, dr. Sušteršičem, posl. Povšetom ter spoznala docela klerikalne političke voditelje na Kranjskem. Razkrila je med drugim, s kakimi intrigami proti Povšetju je prišel dr. Sušteršič do mesta dež. glavarja. Nemci v Ljubljani so bili v skrbeh, da bi kaj teh razkritij prišlo v nemške liste; zato so jim razposlali okrožnice, v katerih prosijo, naj se nič ne piše proti S. L. S., pospeševateljki nemštva na Kranjskem. Nemci pravijo, da so s pomočjo klerikalne stranke dosegli: 1. Da so znani septembrski dogodki ostali brez škode za kranjsko nemštvo. — 2. Sedem nemških zastopnikov v mestnem